

Den kommunala låneskulden

2017

KOMMUNINVEST

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Är ökad skuld farligt?	3	Fördjupningsavsnitt 2:	
Kommunsektorns ekonomi	4	Grön finansiering av kommunala investeringar	16
Kommunsektorns investeringar	5	Fördjupningsavsnitt 3:	
10 i topp - investeringar	8	Kommunsektorns skuldhantering	18
Kommunsektorns låneskuld	9	Appendix 1:	
10 i topp - låneskuld	11	SKL:s kommungruppsindelning	20
Kommunsektorns finansiering	13	Appendix 2:	
Fördjupningsavsnitt 1:		Investeringar per län	21
Marknadsvärden i allmännyttan	14	Appendix 3:	
		Låneskuld per län	22

Om Kommuninvests rapportserie

I rapportserien Den kommunala låneskulden följer Kommuninvest upp utvecklingen av kommunsektorns investeringar och skuldsättning. Rapporten är unik eftersom både investeringar och låneskuld studeras utifrån ett koncernperspektiv. Det innebär att även verksamheter som bedrivs i bolagsform inkluderas i rapportunderlaget. Koncernperspektivet är viktigt för att få en rättvisande helhetsbild av en kommuns eller landstings/regions ekonomiska och finansiella ställning, eftersom:

- En allt större del av kommunernas verksamhet bolagiseras. Till exempel har allt fler kommuner fört över sina service- och verksamhetslokaler till dotterbolag under de senaste åren.

- Kommunsektorns bolag står för drygt hälften av sektorns investeringar men för huvuddelen av den externa låneskulden.

Dataunderlagen i denna rapport bygger på uppgifter direkt hämtade från kommunernas och landstingens/regionernas egna årsredovisningar. I samband med publiceringen av Den kommunala låneskulden 2017 lanserar Kommuninvest även en applikation på sin hemsida, www.kommuninvest.se/oppendata, som möjliggör för den som så önskar att ta del av rapportens underliggande datamaterial. Uppgifter om investeringsnivåer och låneskuld för alla kommuner och landsting/regioner finns tillgängliga för åren 2010–2016.

Frågor på rapportinnehållet kan ställas till:

Mattias Bokenblom
Forskningsansvarig Kommuninvest
Tel: 010-470 88 03
E-post: mattias.bokenblom@kommuninvest.se

Är ökad skuld farligt?

Ur ett ekonomiskt perspektiv var 2016 ett exceptionellt bra år för svensk kommunsektor som trots rekordhög investeringsnivå kunde uppvisa den lägsta låneskuldökningen sedan 2008.

Ökade skatteintäkter och statsbidrag samt försäljningar av bostäder bidrog till ett starkt kassaflöde. Det har i sin tur inneburit att många kommunala aktörer kunnat använda överlikviditeten till att amortera på befintliga lån och/eller att finansiera nya investeringar med egna medel snarare än att låna till dem.

Det finns dock tecken på att upplåningsbehovet under 2017 kommer att öka på nytt då dagens redan rekordhög investeringsnivå ser ut att fortsätta öka i snabbare takt än skatteintäkter och andra inkomster. Den trenden kan redan nu skönjas om man ser till den upplåning som skett under årets sex första månader via kommunernas egna upplåningsprogram och via Kommuninvest. Vi kan då konstatera att upplåningen ökat snabbare än under motsvarande period 2016. Kommuninvest gör därför bedömningen att låneskulden för sektorn passerar 600 mdkr redan innan årsskiftet 2017/2018. Det i sin tur föranleder frågan om huruvida kommunsektorns skuld är på väg att bli för stor? För att kunna svara på den frågeställningen behöver investeringar och skulder sättas i relation till både låntagarnas ekonomiska och finansiella situation och tillgångarnas storlek och syfte.

Skattefinansierade investeringar i kommunal och regional infrastruktur och verksamhetslokaler för barn, sjuka och äldre är ofta kostnadsdrivande till sin natur, men

har historiskt sett haft en närmast hundra procentig självfinansieringsgrad. I en situation då välfärdskapaciteten på kort tid byggs ut kraftigt har dock behovet av extern finansiering ökat även för denna typ av investeringar. Skulderna som relaterar till skattefinansierade investeringar är dock fortfarande mycket låga i Sverige och räntekostnaderna för kommunerna och landstingen/regionerna utgör i dagsläget enbart ett par promille av deras samlade intäkter. Hälften av alla investeringar och merparten av sektorns låneskuld relaterar istället till intäktsfinansierade verksamheter, till exempel bostadsförsörjning, uthyrning av fastigheter, energiproduktion och transporttjänster. Med det sagt finns i all kommersiell verksamhet affärsrisker och alla kommunala bolags investeringar är inte lönsamma. Ökad skuldsättning ökar även räntekänsligheten, inte minst för bostads- och fastighetsbolag där räntebetalningarna tenderar att utgöra en betydande andel av den totala kostnadsmassan. Risken för kostsamma felinvesteringar och ökade kostnader den dag räntorna väl vänder upp igen ska inte negligeras, men inte heller överdrivas. Huvuddelen av de intäktsfinansierade investeringarna och skulderna är till exempel koncentrerade till aktörer i landets tillväxtregioner, med både god intjäningsförmåga och stora tillgångsvärden.

Kommuninvest är av uppfattningen att dagens skuldnivå i sig inte är ett problem för kommunsektorn som helhet, men att det är av största vikt att sektorn fortsätter redovisa resultat på nivåer som förmår bära en växande balansräkning.

Tomas Werngren
VD Kommuninvest

Mattias Bokenblom
Forskningsansvarig Kommuninvest

Kommunsektorns ekonomi

Tillväxten i den svenska ekonomin var stark under 2016. Bruttonationalprodukten ökade med 3,3 procent och antalet sysselsatta ökade med cirka 70 000 individer. Sveriges kommuner och landsting/regioner gjorde ett rekordstort resultat, motsvarande 40,9 mdkr på koncernnivå. Det finns flera förklaringar till den goda utvecklingen:

- Den starka arbetsmarknaden resulterade i god tillväxt av skatteunderlaget vilket innebär att skatteintäkterna för landets kommuner och landsting/regioner ökade med 35,5 mdkr mellan 2015 och 2016.
- Statsbidragen ökade med 9 mdkr, huvudsakligen för att kompensera kommunerna för kostnaderna i samband med asylinvandring under hösten 2015.
- Stora reavinster vid försäljning av framförallt bostäder. Under 2016 såldes 11 000 lägenheter, vilket kan jämföras med knappt 5 000 sålda lägenheter under såväl 2014 som 2015.

De kommande åren kommer kommunsektorns ekonomi bli mer pressad, framförallt i kärnverksamheten som berör vård, skola och omsorg. Det finns flera orsaker till detta. För det första närmar sig svensk ekonomi sitt kapacitetstak och bristen på arbetskraft med rätt kvalifikationer ökar. Det innebär att antalet arbetade timmar förväntas öka långsammare de kommande åren, vilket pressar ned ökningstakten för kommunernas och landstingens/regionernas skatteintäkter. För det andra kommer kostnadstrycket i kommunerna och landstingen vara fortsatt högt. Antalet yngre och äldre i befolkningen fortsätter att öka och för att kunna möta medborgarnas behov av mer välfärdstjänster krävs därför både stora nyinvesteringar i anläggningstillgångar och omfattande nyrekryteringar av personal, vilket driver upp verksamhetskostnaderna.

I en situation där de årliga intäktsökningarna förväntas minska medan kostnadsökningarna förblir höga beräknar Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) att skillnaden mellan intäkter och kostnader kommer uppgå till cirka 40 mdkr år 2020. Det motsvarar en skattehöjning av kommunalskatten med cirka 2 kr.

Kommunsektorns investeringar

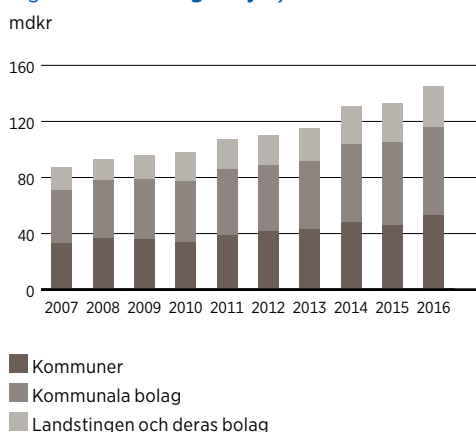
Riket

Kommunerna och landstingen/regionerna har ett omfattande välfärdsuppdrag, med ansvar för bland annat förskola, skola, omsorg, vård och kollektivtrafik (se Figur 1). Därutöver äger kommunerna och landstingen/regionerna cirka 2 000 bolag som är engagerade i bland annat bostads-, fastighets- och energiförsörjning, transporter, kultur, utbildning och turism.

Kombinationen av ett omfattande renoveringsbehov av de bostäder och verksamhetsfastigheter som byggdes under rekordåren 1965–75 och en kraftig befolkningstillväxt som kräver fler verksamhetslokaler och utbyggd infrastruktur driver upp investeringsvolymerna i kommunsektorn. 2016 uppgick de sammanlagda bruttoinvesteringar i materiella anläggningstillgångar till 145,7 mdkr¹. Det är en ökning med 11,9 mdkr jämfört med föregående år och sedan 2010 har investeringsvolymen ökat med 46,9 mdkr.

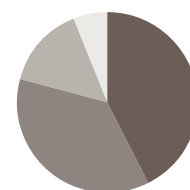
Av sektorns totala investeringar stod kommunkoncernerna för 116,2 mdkr och landstings-/regionskoncernerna för 29,4 mdkr, en ökning med 10 respektive 4 procent. Kommunkoncernernas investeringar fördela-

Figur 2: Investeringsvolym, 2007–2016²

Källa: Kommuninvest

Figur 3: Fördelning av kommunsektorns investeringar över olika aktörer

■ Kommunala bolag 43%
 ■ Kommuner 37%
 ■ Landsting/regioner 15%
 ■ Landstings-/regionernas bolag 6%

Källa: Kommuninvest

des i sin tur på kommunerna med 53,2 mdkr och de kommunala bolagen med 63,0 mdkr. Motsvarande siffror för landstings-/regionskoncernerna var 21,3 mdkr i landstingens regi och 8,1 mdkr via de landstingsägda bolagen. För sektorn som helhet har fördelningen mellan investeringar i kärnverksamheten och i bolagen varit jämnt fördelad under de senaste åren.

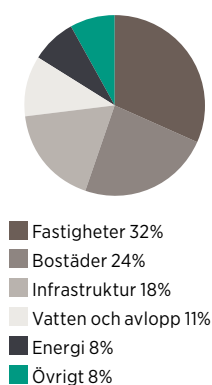
Figur 1: Kommunernas och landstingens uppgifter

Kommunerna			Landstingen	
Obligatorisk	Frivillig	Gemensam	Obligatorisk	Frivillig
Social verksamhet	Fritid och kultur	Kollektivtrafik	Hälso- och sjukvård	Kultur
Skolverksamhet	Teknisk service		Tandvård ⁴	Utbildning
Plan- och byggfrågor	Energiförsörjning			Turism
Miljö- och hälsoskydd	Näringslivsutveckling			
Renhållning och avfall	Byggande av bostäder			
Vatten och avlopp				
Räddningstjänst				
Biblioteksverksamhet ³				
Krisberedskap				
Bostadsförsörjning				

Källa: "Den svenska kommunsektorns kreditvärdighet", utgiven av Kommuninvest och SKL

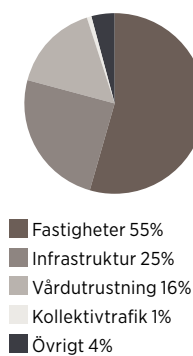
1) Det faktiska värdet är högre, då ett antal större kommunkoncerner väljer att enbart redovisa investeringarna netto, dvs. justerade för avyttringar under året och eventuella investeringsbidrag.
 2) På grund av förändrade avskrivningsregler är 2014–2016 års utfall inte fullt ut jämförbara med tidigare års utfall.
 3) Ett folkbibliotek i varje kommun.
 4) Tandvård för barn och ungdomar upp till 20 år.

Figur 4: Fördelning av investeringar i kommunkoncerner 2016

Källa: Kommuninvest

Figur 6: Fördelning av investeringar i landstingskoncerner 2016

Källa: Kommuninvest

Investeringarnas fördelning

Kommuner

Av kommunkoncernernas investeringar 2016 avsåg 56 procent bostäder och fastigheter. Bostadsinvesteringar inkluderar både renoveringar och långtidsunderhåll av befintligt bestånd och nyproduktion, medan investeringar i fastigheter huvudsakligen består av service- och verksamhetslokaler, såsom äldreboenden, förskolor och skolor samt idrotts- och badanläggningar. En del kommuner engagerar sig även i kommersiella fastigheter, t.ex. parkeringshus och industrilokaler.

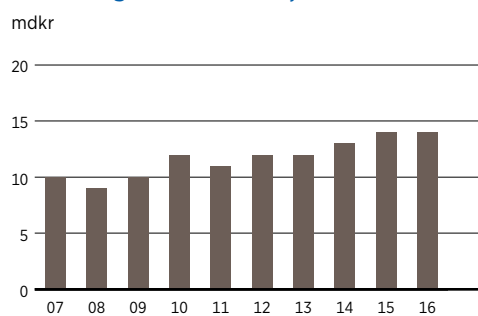
Infrastrukturinvesteringar i gator, vägar, parker, reningsverk och vatten- och avloppsledning, hamnar och flygplatser utgjorde 29 procent av de samlade investeringarna medan investeringarna i fjärrvärme- och elproduktion i de kommunalt ägda energibolagen stod för 8 procent. I posten övrigt döljer sig bland annat investeringar i inventarier och kommunernas fordonspark.

Över tid har förändringarna i fördelningen mellan olika investeringsområden varit små. Investeringsvolymerna i bostäder och verksamhetsfastigheter 2016 var i paritet med 2015 medan bostäders och verksamhetsfastigheters andel av den totala investeringsvolymen sjönk från 61 till 56 procent. Investeringar i vatten och avlopp ökade och uppgick 2016 till över 11 procent.

Landsting och regioner

Investeringsutvecklingen i landets landsting och regioner drivs i hög utsträckning av vad som sker i Stockholms läns landsting (SLL). SLLs investeringsvolym ökade med 0,8 mdkr 2016 jämfört med 2015 till 15,1 mdkr, och stod för drygt hälften, 51 procent, av landstingens och regionernas sammanlagda investeringsvolym. Flera andra landsting och regioner har likt SLL påbörjat upprustningen av befintliga sjukhusbyggnader eller uppförandet

Figur 5: Landstingens och regionernas investeringar exklusive SLL, 2007-2016

Källa: Kommuninvest

av helt nya enheter, vilket har lett till ökande investeringsvolym sedan 2014, se Figur 5.

Fastighetsinvesteringar utgjorde under 2016 över hälften, 55 procent, av landstingskoncernernas sammanlagda investeringar. SLLs infrastrukturprojekt, i bland annat nya tunnelbanesträckningar, stod för 25 procent. Ny vårdutrustning utgjorde 16 procent av investeringsvolymen, medan de resterande 5 procenten fördelades på investeringar i nya tåg, bussar, inventarier och IT-system.

För landsting och regioner är en tydlig trend att fastighetsinvesteringar utgör en allt större andel av den totala investeringsvolymen.

Investeringar per kommungrupp och län

Kommungrupp

Kommuninvest använder sig av SKL:s kommungruppsindelning i jämförelserna av landets kommuner (mer information om indelningen finns i Appendix 1). Indelningen baseras primärt på tätortskaraktäristiska och ger oss möjlighet att jämföra kommuner av liknande karaktär snarare än länstillhörighet eller annan geografisk indelning. Viktigt att notera är att varje kommun har dock sin egen unika uppsättning av geografiska, demo-

grafiska, politiska och ekonomiska förutsättningar och det kan därför vara vanskligt att dra för långtgående och generella slutsatser om utvecklingen för enskilda kommuner med utgångspunkt från utvecklingen på kommungruppsnivå. Spridningen mellan kommuner inom en och samma kommungrupp är inte sällan större än mellan kommungrupperna.

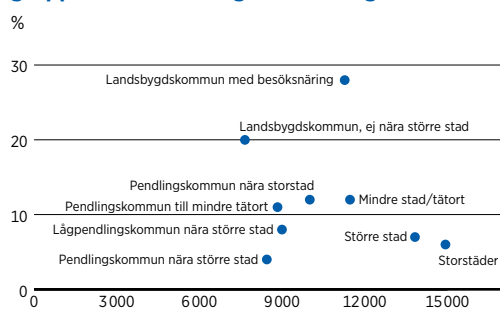
Kommunsektorns investeringsvolym växte med 9 procent under 2016. Det finns dock stora skillnader mellan kommungrupperna. Befolkningsmässigt stora kommuner med relativt stora bolagskoncerner och hög befolkningstillväxt har generellt sett högre investeringsnivåer än övriga kommuner i landet, medan kommuner med låg befolkningstillväxt eller i glesbefolkade delar av landet ofta utmärker sig med låga investeringsnivåer.

Figur 7 visar också att kommungrupperna "Storstäder" och "Större stad" hade en högre genomsnittlig investeringsnivå per invånare än övriga kommungrupper, 14 900 respektive 13 800 kr per invånare, men att ökningstakten mellan 2015 och 2016 låg under riksgenomsnittet. Lägst investeringsnivå med 7 700 kr per invånare hade kommungruppen "Landsbygdskommun, ej nära större stad". Kommungruppen hade dock den näst högsta ökningen av investeringsnivån, 20 procent högre jämfört med året innan. Enbart kommungruppen "Landsbygdskommuner med besöksnäring" hade en högre ökning, 28 procent. De ökade investeringsnivåerna i de två kommungrupperna med landsbygdskommuner berodde på ökade investeringsvolym hos många kommuner inom respektive grupp.

Län

På länsnivå hade Stockholms län i särklass högst investeringsnivå 2016, 19 000 kr per invånare (en sammanställning av investeringar per län återfinns i appendix 2). Det är framförallt Stockholms stads och SLL:s höga

Figur 7: Investeringar per invånare och kommungrupp samt investeringarnas ökningstakt

Källa: Kommuninvest

investeringsnivå som ger länet dess tätposition. Exkluderas landstingens och regionernas investeringar är det kommunerna i Uppsala län och Västerbottens län som ligger i topp. I Uppsala län drogs siffrorna upp av höga exploateringsinvesteringar och i Västerbotten investerade både Umeå och Skellefteå kommun över 1,5 mdkr under 2016. Lägst var investeringsnivåerna i Blekinge och Värmlands län, med en genomsnittlig investeringsnivå på under 10 000 kr per invånare.

Störst ökning mellan 2015 och 2016 återfanns i Uppsala, Hallands, Dalarnas och Jämtlands län. I Hallands och Dalarnas län var det signifikant ökade investeringsvolym i flera kommuner som låg bakom ökningen i länen som helhet, medan utvecklingen i Uppsala och Jämtlands län berodde på ökade investeringar i respektive läns residensstäder. Örebro, Södermanlands och Kronobergs län uppvisade däremot sjunkande investeringsvolym. I Södermanlands och Kronobergs län var det flera kommuner som hade lägre investeringsvolym 2016 jämfört med 2015, medan nedgången i Örebro län berodde på att Örebro kommun minskade sin investeringsvolym jämfört med 2015 års höga nivå.

10 i topp – investeringar

Kommuner med störst investeringsvolym och investeringsnivåer 2016

Det är i hög utsträckning landets befolkningsmässigt största kommuner som återfinns i Tabell 1. Investeringsvolymerna i absoluta tal följer, med några få undantag, kommunernas befolkningsstorlek. Av kommunerna i tabellen hade Linköping högst investeringsnivå per invånare med 17 500 kr per invånare medan Malmö hade lägst investeringsnivå, 12 500 kr per invånare. Trots att såväl Göteborg som Malmö ökat sina investeringsvolym under 2016 ligger Stockholms investeringsnivå per invånare alltjämt i topp bland landets tre storstäder.

Listan med de kommuner som hade högst investeringsnivå per invånare skiljer sig

mycket från år till år. Det beror vanligtvis på att det varje år dyker upp ett antal små- och medelstora kommuner på listan då de genomfört en enskild större investering. Åseles och Köpings förvärv av energibolag, samt Älmhults vattenförsörjningsprojekt är exempel på detta under 2016.

Skellefteå är den enda större kommunen som återfunnits på topplistan sedan 2014. Skellefteå genomförde under 2016 stora investeringar i Skellefteå Kraft samt i kommunens verksamhetslokaler och vattenförsörjning.

Kirunas och Gällivares höga investeringsnivåer härrör till stora delar av den stadsomvandling som båda kommunerna genomgår då delar av tätorterna behöver flyttas för att ge plats åt gruvnäringen.

Tabell 1: **Investeringsvolym 2016 totalt och per invånare**

Kommun	Investeringsvolym i mkr 2016	Investeringsnivå per invånare 2016	Investeringsvolym i mkr 2015	Investeringsnivå per invånare 2015
Stockholm	15 475	16 540	15 456	16 737
Göteborg	7 594	13 643	6 031	11 001
Malmö	4 116	12 530	3 895	12 075
Uppsala	3 676	17 133	2 043	9 722
Linköping	2 730	17 521	2 621	17 134
Helsingborg	2 322	16 521	2 347	17 018
Örebro	2 076	14 158	2 688	18 641
Västerås	1 937	13 139	2 037	14 027
Borås	1 821	16 573	1 388	12 333
Lund	1 775	14 974	1 562	13 369

Källa: Kommuninvest

Tabell 2 : **Investeringsnivå per invånare 2016**

Kommun	Investeringsvolym per inv	Kommentar
Åsele	28 661	Förvärv av Åsele Kraft AB och Åsele Elnät AB
Kumla	22 273	Ny- ombyggnation av verksamhetslokaler, fastigheter och bostäder
Skellefteå	21 518	Vindkraft, verksamhetslokaler och vattenförsörjning
Kiruna	19 601	Stadsomvandlingen
Mullsjö	19 499	Verksamhetsfastigheter och bostäder
Gällivare	19 406	Stadsomvandlingen
Öckerö	19 377	Ny- ombyggnation av verksamhetslokaler, fastigheter och bostäder
Nykvarn	18 973	Ny skola
Köping	18 817	Förvärv av Arboga Energi
Älmhult	18 752	Vattenförsörjning och förnyelse av centrum

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns låneskuld

Riket

Vid utgången av 2016 uppgick sektorns totala låneskuld till 576,1 mdkr, en ökning med 20,8 mdkr jämfört med året innan. Under 2015 ökade skulden med 42,3 mdkr. Den genomsnittliga låneskulden per invånare uppgick 2016 till 57 600 kr per invånare, 1 200 kr mer än 2015. Den relativa ökningen av kommunsektorns låneskuld under 2016, 3,7 procent, var den lägsta sedan 2008. Låneskuldens andel av BNP minskade med 0,1 procentenheter, till 13,2 procent och det är första gången på över ett decennium som skuldens andel av BNP minskade.

Tabell 3: Kommunsektorns låneskuld

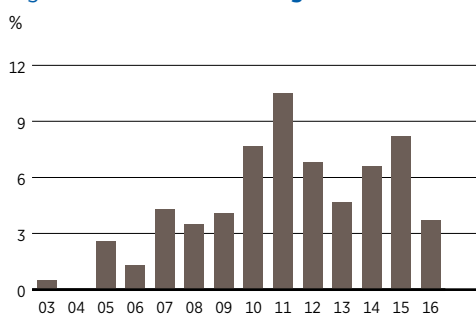
	2016	2015	2014
Låneskuld i mdkr	576,1	555,3	513
Kommunkoncerner	520,9	503,8	468,8
Landstingskoncerner	54,6	51,5	44,1
Låneskuld per invånare i kr	57 639	56 370	52 629
Andel av BNP	13,2%	13,3%	13,0%

Källa: Kommuninvest

Av 290 kommuner var det 109 kommuner som minskade sin låneskuld med sammanlagt 10,0 mdkr, fyra kommuner hade oförändrad skuld och 177 kommuner ökade sin låneskuld med sammanlagt 27,7 mdkr. Motsvarande siffror för landstingen/regionerna är fyra landsting/regioner med 0,7 mdkr i minskad låneskuld och sju med ökad låneskuld om sammanlagt 3,8 mdkr.

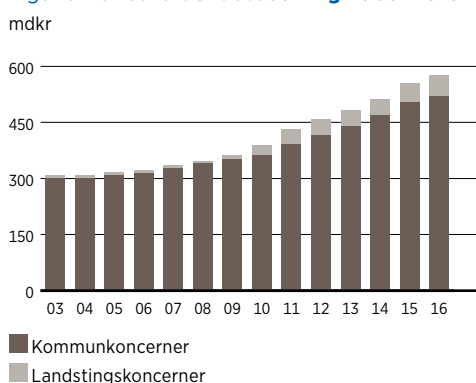
Under 00-talet ökade kommunsektorns låneskuld långsammare eller i ungefär samma takt som nominell BNP, vilket innebar att skuldens andel av BNP under vissa år i mitten av 00-talet sjönk. Under innevarande decennium har ökningstakten tilltagit. Sedan 2010 har låneskulden i absoluta tal ökat med 186,6 mdkr, vilket motsvarar en årlig ökningstakt på i genomsnitt 6,8 procent. Trots att låneskulden hos landstingen/regionerna mer

Figur 8: Låneskuldens ökningstakt 2003-2016

Källa: Kommuninvest

Figur 9: Låneskuldens utveckling 2003-2016

Källa: Kommuninvest

än fördubblades från 26,2 till 54,6 mdkr, stod kommunerna för 85 procent av låneskuldsoökningen. Det är framförallt landets storstäder och universitets- och högskoleorter som har drivit på skuldutvecklingen bland kommunerna. Enbart kommunerna i kommungrupperna "Storstäder" och "Större stad" (totalt 24 kommuner) samt SLL stod för 63 procent av kommunsektorns skuldökning mellan 2010 och 2016.

Låneskuld per kommungrupp och län

Kommungrupp

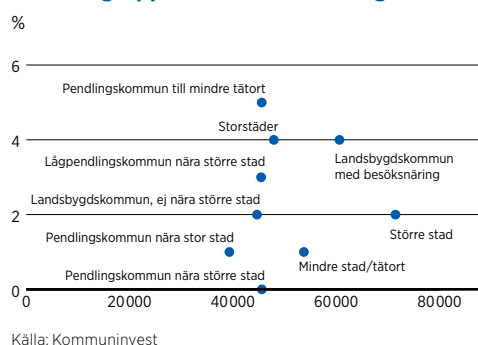
Figur 10 visar på en relativt stor spridning av genomsnittlig låneskuld per invånare mellan kommungrupperna. Kommungruppen "Större stad" har en betydligt högre genomsnittlig skuld än övriga kommungrupper, 71 500 kr per invånare. Det är 32 200 kr högre per invånare än genomsnittet för gruppen "Pendlingskommuner nära storstad" vars låneskuld är 39 300 kr. Förklaringen till att "Större städer" har högre genomsnittlig skuld än övriga kommungrupper är att kombinationen av relativt stora kommunala bolag och hög befolkningstillväxt ger högre investeringsnivåer och därmed större behov av extern finansiering. "Pendlingskommuner nära storstad" är en grupp där flertalet kommuner upplever stark befolkningstillväxt men där både antalet och storleken på de kommunala bolagen i respektive kommunkoncern varierar mycket. Kommuner utan bostadsbolag är ofta i det närmaste utan låneskuld och drar ner skuldnivån för gruppen som helhet.

Störst ökning i låneskuld per invånare mellan 2015 och 2016 hade kommungruppen "Pendlingskommun till mindre tätort" medan låneskulden per invånare ökade minst i kommungruppen "Pendlingskommun nära större stad".

Län

På länsnivå hade Örebro län den högsta genomsnittliga låneskulden per invånare,

Figur 10: Låneskuld per invånare och kommungrupp samt skuldens ökningstakt

82 000 kr (en sammanställning av låneskuld per län återfinns i appendix 3). Höga investeringsvolymerna i framförallt Örebro och angränsande kommuner under de senaste åren har bidragit till en växande låneskuld i länet. Lägst låneskuld, 42 600 kr per invånare, hade Hallands län trots att upplåningen ökat i flera av länets tillväxtkommuner på senare år. Exklusive landsting/regioner hade Stockholms län lägst låneskuld, 39 200 kr per invånare. Flera av Stockholms kranskommuner har få och små kommunala bolag vilket som regel innebär lägre låneskulder.

Uppsala län hade högst låneskuldsoökning per invånare mellan 2015 och 2016, 8 procent.

Höga investeringsnivåer ökade upplåningsbehovet för bland annat Uppsala kommun och Region Uppsala.

10 i topp – låneskuld

Kommuner med högst låneskuld

I Tabell 4 och 5 rangordnas de kommunkoncerner som hade högst nominell låneskuld respektive högst låneskuld per invånare. Det bör påpekas att jämförelserna ger en ofullständig bild av de finansiella förutsättningarna i de enskilda kommunerna eftersom skuldnivåerna inte ställs i förhållande till den enskilda kommunens resultat eller tillgångar. En hög skuldsättning indikerar vanligtvis betydande tillgångsvärden i bland annat fastigheter, bostäder och/eller energiproduktion. I praktiken innebär det att den kommun som har högst låneskuld per invånare i ett län även kan vara den kommun som har störst nettotillgångar per invånare.

Även om den totala skuldnivån är intressant i sig, så är i allmänhet förändringen av skuldnivå en mer intressant indikator på den ekonomiska utvecklingen i en kommun. Kommuner som ökar sin skuldsättning snabbt under ett antal år är inne i en period med förhöjda investeringsnivåer, medan en längre period av konstant eller sjunkande låneskuld indikerar en period av lägre investeringsnivåer och finansiell konsolidering.

Utmärkande för 2016 års sammanställning är att Södertälje fortsätter sin konsolideringsfas. Med en amortering på ca 1,5 mdkr lämnar kommunen listan på kommuner med högst låneskulder i absoluta tal. Det gör även Västerås, som blev passerad av både Norrköping och Helsingborg.

Linköping, med en av landets största kommunkoncerner och tillgångsportföljer, hade landets högsta låneskuld per invånare, 106 100 kronor. I och med sin rekordstora amortering under 2016 minskade Södertäljes låneskuld från 109 tkr per invånare till 91 tkr. I Vimmerby, vars skuldsättning ökade snabbt under 2013 och 2014 till följd av stora investeringar i bland annat ett värmekraftverk, minskade låneskulden med 12 tkr per invånare.

Lessebo och Skellefteå minskade sina låneskulder med 10 tkr respektive 8 tkr per invånare under 2016 och lämnade därmed listan över kommuner med högst låneskuld per invånare. Istället tillkom Rättvik och Örebro. Örebro, Kumla och Trollhättan är exempel på kommuner som är inne i en investeringstung fas och där behovet av extern finansiering har ökat skuldnivån.

Tabell 4: Kommuner med högst låneskuld 2016

	Låneskuld i mdkr 2016	Procentuell förändring 2016	Låneskuld i mdkr 2015 (placering)	Låneskuld i mdkr 2014 (placering)
1 Göteborg	38,7	1%	38,5 (1)	38,1 (1)
2 Stockholm	36,6	9%	33,6 (2)	23,4 (2)
3 Linköping	16,5	4%	15,9 (3)	15,5 (3)
4 Uppsala	14,1	11%	12,6 (5)	11,9 (4)
5 Örebro	13,3	5%	12,7 (4)	11,1 (5)
6 Malmö	12	10%	10,9 (6)	9,4 (8)
7 Umeå	10,1	1%	10,0 (8)	9,7 (7)
8 Jönköping	9,5	2%	9,4 (9)	8,8 (9)
9 Norrköping	9,4	12%	8,4 (11)	7,4 (14)
10 Helsingborg	8,8	24%	7,1 (14)	5,4 (20)

Källa: Kommuninvest

Tabell 5: Kommuner med högst låneskuld per invånare 2016

	Låneskuld per invånare i tkr 2016	Procentuell förändring 2016	Låneskuld per invånare i tkr 2015 (placering)	Låneskuld per invånare i tkr 2014 (placering)
1 Linköping	106,1	2%	104,0 (3)	101,9 (2)
2 Kumla	100,2	7%	93,4 (4)	87,6(10)
3 Trollhättan	97,8	8%	90,8 (7)	86,5 (11)
4 Vimmerby	93,9	-11%	106,0 (2)	100,5 (3)
5 Strömstad	93,3	1%	92,2 (5)	87,8 (9)
6 Berg	91,8	4%	88,3(10)	93,0 (6)
7 Örebro	90,8	3%	88,3 (11)	77,8 (18)
8 Södertälje	90,5	-17%	108,9 (1)	112,8 (1)
9 Rättvik	85,6	7%	81,3(17)	73,3(22)
10 Växjö	84,1	-8%	91,4 (6)	88,5 (8)

Källa: Kommuninvest

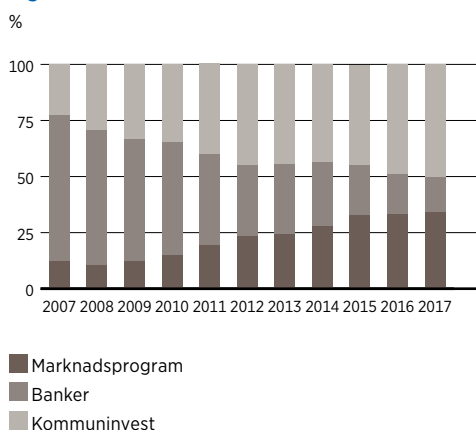
Kommunsektorns finansiering

Så sent som 2007 stod bankerna för två tredjedelar av utlåningen till Sveriges kommuner och landsting. Kommuninvest var den största enskilda kreditgivaren med en marknadsandel på drygt 20 procent och ett halvt dussin större kommuner och lika många kommunala bostadsbolag var aktiva på kapitalmarknaden.

Tio år och en finanskris senare har landskapet för kommunal finansiering förändrats i grunden. Från en situation där flera svenska och utländska banker och kreditmarknadsbolag konkurrerade med varandra om utlåning till i stort sett alla kommunala aktörer, är marknaden idag mer segmenterad och antalet kreditgivare har minskat. I dagsläget finansierar Kommuninvest hälften av kommunsektorns låneskuld men det är stora skillnader beroende på kommunernas storlek. För små- och medelstora kommunkoncerner, med en koncernupplåning på upp till 4 mdkr, har Kommuninvest en i det närmaste monopolliknande ställning. I det delsegmentet är företagets marknadsandel runt 80 procent och växande.

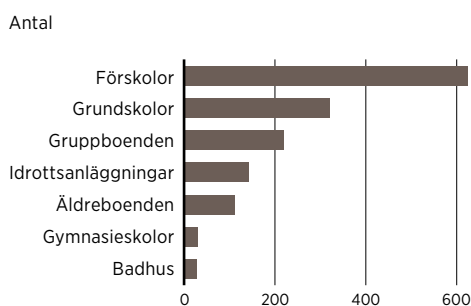
Större kommunkoncerner kan välja mellan finansiering från penning- och kreditmarknaden, finansiering från Kommuninvest eller en kombination av de två. Upplåning via obligationer och certifikat fortsätter att växa och närmar sig 200 mdkr i takt med att framförallt de större kommunkoncernernas finansieringsbehov växer. Bankernas utlåning till sektorn fortsätter att sjunka och ligger runt 100 mdkr, även då utlåning från Europeiska och Nordiska Investeringsbanken inkluderas. Införandet av negativa räntor 2015 har urholkat de kommersiella bankernas konkurrenskraft och bidragit till den snabba nedgången av deras utlåning till kommunsektorn de senaste två åren.

Figur 11: Marknadsandelar 2007-2017

Källa: Kommuninvest

Figur 12: Planerade kommunala investeringar fram till 2020

Källa: SKL

Upplåningsbehovet framöver

I sin ekonomirapport från i maj 2017 presenterar SKL en sammanställning av kommunernas investeringsplaner i service- och verksamhetsfastigheter fram till 2020.

Investeringsplanerna (se Figur 12) kan jämföras med att kommunerna för närvarande bedriver verksamhet i cirka 7 000 förskolor, 4 000 grundskolor, 1 300 gymnasieskolor och 350 badhus.

En kraftig utbyggnad av skattefinansierade verksamhetslokaler i kombination med ökade investeringar i vatten och avlopp och hög nyproduktion av hyresrätter i de allmännyttiga bostadsbolagen talar för en fortsatt stark efterfrågan på extern finansiering under de kommande åren.

Skulle kommunernas och landstingens/regionernas ekonomi försämrats på det sätt som SKLs framskrivningar över framtida intäkter och utgifter visar är det troligt att vissa planerade investeringar prioriteras bort eller skjuts på framtiden. Upplåningsbehovet under ett sådant scenario kan antingen minska eller öka. Låneskuldens utveckling blir beroende på hur låg självfinansieringsgrad på sina investeringar som kommunsektorns aktörer kan acceptera i en situation där resultatnivåerna sjunker.

Marknadsvärden i allmännyttan

Kommunsektorns tillgångar har ett bokfört värde på över 1 200 mdkr fördelade på ett stort antal olika tillgångsslag, till exempel:

- Vatten och avloppsledningarna motsvarande drygt fyra varv runt ekvatorn.
- Över 40 000 km vägar och gator med närmare 3 000 rondeller.
- 300 000 hektar skog.
- Över 100 kommunala energibolag, som tillsammans producerade över 30 000 GWh fjärrvärme.
- Över 15 000 verksamhetslokaler för förskoleverksamhet, skolverksamhet, sjuk- och hälsovård, administration, samt fritids- och idrottsaktiviteter.
- Hamnar, flygplatser, bussterminaler, spår- vagnsräls och tunnelbanelinjer.

Vissa tillgångar är inte möjliga att avyttra av juridiska och politiska skäl och har därför inte ett marknadsvärde, medan det för andra tillgångar finns en väl fungerande marknad.

Genom sina cirka 300 allmännyttiga bostadsbolag äger Sveriges kommuner drygt 800 000 hyreslägenheter. Från och med 2014 ska alla fastighetsföretag som följer redovisningsstandarden K3 redovisa marknadsvärdet på sitt fastighetsbestånd. Det finns ett antal olika metoder för att uppskatta marknadsvärdet på en hyresfastighet. Det två vanligaste metoderna är ortprismetoden och nuvärdesmetoden.

Ortprismetoden baserar marknadsvärdet på försäljningsuppgifter från andra hyresfastigheter som har sålts på orten. Värderingens kvalitet är beroende av att det finns ett relevant jämförelsematerial som gör det möjligt att

beakta skillnader i fastigheternas egenskaper, till exempel läge, byggår och standard.

Nuvärdesmetoden beräknar fram fastighetens marknadsvärde utifrån summan av fastighetens förväntade framtida avkastningar. Kvaliteten på värderingen beror på hur säkra uppgifterna om hyresintäkter samt drifts- och underhållskostnader är.

Kommuninvest har gått igenom årsredovisningarna för de allmännyttiga bostadsbolagen i de 50 befolkningsmässigt största kommunerna för att jämföra bokfört och uppskattat marknadsvärde på deras fastighetsbestånd.

Tabell 6 visar bokfört värde och marknadsvärde för 30 respektive 48 allmännyttiga bostadsbolag för åren 2013 respektive 2016. Det sammanlagda bokförda värdet 2013 uppgick till 152 mdkr medan det uppskattade marknadsvärdet var 348 mdkr. Tre år senare hade bokfört värde och uppskattat marknadsvärde för samma bolag ökat till 179 respektive 450 mdkr. Mellan 2013 och 2016 ökade kvoten mellan marknadsvärde och bokfört värde från 2,28 till 2,51.

När de 18 bostadsbolag, vars marknadsvärden inte redovisades offentligt 2013, inkluderas i sammanställning ökar det bokförda värdet till 225 mdkr medan det uppskattade marknadsvärdet ökar till 544 mdkr. Det sammanlagda övervärdet 2016 hos de 48 undersökta bolagen uppgick därmed till 319 mdkr. Högst marknadsvärde, 80,2 mdkr, har bolaget Framtiden i Göteborg, medan Stockholm är den kommun vars bolag har högst sammanlagt marknadsvärde, 124,9 mdkr.

Tabell 6: Allmännyttiga bostadsbolags bokförda värde och marknadsvärde i mdkr

Kommun	Bolag	Bokfört värde	Marknadsvärde	Bokfört värde	Marknadsvärde
		2013	2013	2016	2016
Göteborg	Framtiden	25,5	65,9	25,9	80,2
Stockholm	Svenska Bostäder	15,9	38,3	20,2	49,4
Stockholm	AB Stockholmshem	14,2	33,2	17,5	43,1
Stockholm	Familjebostäder	10,6	26,6	12,5	32,4
Malmö	MKB	7,7	21,6	11,4	30,3
Örebro	Örebro Bostäder	6,8	16,2	7,6	22,1
Linköping	Stångåstaden	5,2	13,7	6,3	19
Uppsala	Uppsalahem	7,3	12,8	9,9	19,2
Helsingborg	Helsingborgshem	4,1	10,5	5,7	14,4
Sundbyberg	Fastighets AB Förvaltaren	3,9	10,2	5,5	14,2
Umeå	Bostaden i Umeå	4,9	9,8	5,3	12,2
Västerås	Mimer	4,9	7,9	6	10,2
Sollentuna	Sollentunahem	3,5	7,9	3,5	9,7
Norrköping	Hyresbostäder i Norrköping	4,1	7,4	4,8	9,3
Halmstad	Halmstad Fastighets AB	2,8	6,7	3,5	11
Botkyrka	Botkyrkabyggen	2,5	6,5	2,6	7,6
Gävle	Gavlegårdarna	4,1	6	4,2	7,2
Linköping	Lejonfastigheter	3,2	5,7	4,1	7,4
Solna	Signalisten	1,3	5,6	1,6	7,9
Järfälla	Järfällahus	1,7	5,5	1,9	5,9
Karlstad	Karlstads Bostads AB	2,3	4,3	2,5	4,8
Eskilstuna	Kommunfastigheter	2,5	3,9	2,9	6,2
Mölnadal	Mölnalsbostäder	1,9	3,6	1,9	4,6
Skellefteå	Polaris	2,7	3,4	2,7	3,4
Tyresö	Tyresö Bostäder	1,8	3,1	1,7	3,5
Varberg	Varbergs Bostads AB	1,2	3	1,3	4,8
Östersund	Östersundshem	1,4	2,8	1,5	2,6
Karlskrona	Karlskronahem	1,7	2,6	1,8	2,9
Kalmar	Kalmarhem	1,8	2,2	1,7	2,7
Trelleborg	Trelleborgshem	0,9	1,3	1	1,7
Jönköping	Vätterhem			2,9	7,8
Lund	LKF			4,7	10,4
Huddinge	Huge			9,4	17,4
Sundsvall	Mitthem			1,9	4,2
Karlstad	KBAB			2,5	4,8
Växjö	Växjöbostäder			2,6	6,7
Kristianstad	ABK			3,2	6,5
Haninge	Haninge bostäder			1,1	2,6
Kungsbacka	Eksta			3,2	4,7
Gotland	Gotlandshem			1,5	4,8
Norrtälje	Roslagsbostäder			1,1	2
Falun	Kopparstaden			2	3,9
Trollhättan	Eidar			2,5	3,8
Örnsköldsvik	Övikshem			1	1,9
Uddevalla	Uddevallahem			1,5	3,2
Skövde	Skövdebostäder			1,9	4,2
Hässleholm	Hässlehem			0,7	1,1
Borlänge	Tunabyggen AB			2,1	3,8

Källa: Kommuninvest

Grön finansiering av kommunala investeringar

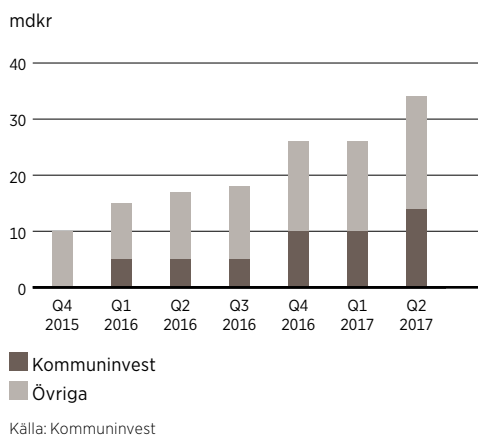
Intresset för grön finansiering växer i kommunsektorn

De senaste åren har intresset för grön finansiering växt kraftigt och den svenska kommunsektorn är inget undantag. Göteborg blev i oktober 2013 första kommun i världen att emittera en grön obligation och intresset från investerarna var stort. Året därpå emitterade Stockholms läns landsting, som första landsting, en grön obligation i syfte att finansiera omfattande investeringar i gröna utvecklingsprojekt. I mars 2016 emitterade Kommuninvest den hittills största gröna obligationen från en nordisk aktör, motsvarande 5 mdkr. Upplåningen möjliggjordes av 25 gröna projekt i 18 kommuner, från Skellefteå i norr till Trelleborg i söder.

Figur 13 visar att den utestående volymen gröna obligationer från kommunala aktörer vuxit kraftigt under det senaste året och uppgick till drygt 34 mdkr vid utgången av andra kvartalet 2017. Totalt har 32 gröna obligationer från 12 kommunala aktörer identifierats i sammanställningen, se Tabell 7.

Gröna obligationer ger investerare möjlighet att stödja finansiering av projekt som syftar till att minska klimatbelastningen och främja en hållbar samhällsutveckling. Marknaden för grön finansiering utgör också en plattform där miljöexperter och finansiella aktörer kan mötas och diskutera utmaningar och strategier för kommunsektorns klimatomställning. Kommunala aktörer investerar drygt 140 mdkr årligen och de största investeringsområdena är fastigheter, bostäder, infrastruktur och energi. Investeringarnas omfattning såväl som inriktning visar på möjligheten för kommunsektorn att vara föregångare för grön omställning och finansiering.

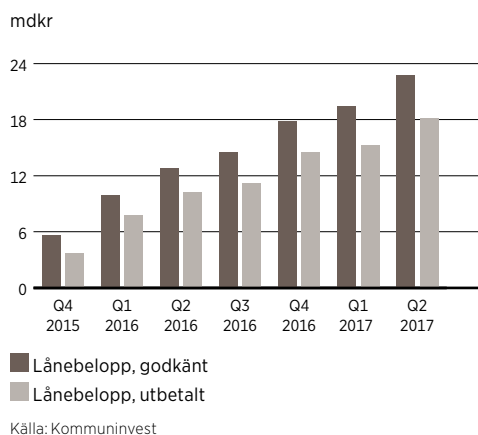
Figur 13: Utestående volym gröna obligationer från kommunsektorn

Kommuninvests gröna lån

Kommuninvest har vid utgången av andra kvartalet 2017 godkänt 125 gröna investeringsprojekt till en sammanlagd volym av 22,8 mdkr. 18,1 mdkr hade betalats ut. Figur 14 visar utvecklingen av godkända och utbetalda gröna lån från Kommuninvest sedan sista kvartalet 2015.

Figur 14: Godkänd och utbetald volym av gröna lån från Kommuninvest¹

¹) Notera att Kommuninvests gröna utlåning konsekvent överstiger företagets upplåning. Det innebär att Kommuninvest kan garantera att upplåningen går till prövade och godkända gröna projekt.

Tabell 7: Gröna emittenter i kommunsektor

Emittent	Antal emissioner	Utestående volym 2017-06-30 i mkr	Ändamål
Fortum värme ¹ , Stockholm Stad	1	1 250	Förnybar kraftvärmeproduktion
Förvaltaren, Sundbyberg	2	600	Miljöklassad nyproduktion av bostäder och energieffektivisering
Göteborg Stad	7	5 560	Biogasproduktion, Vattenhantering, kväverening, energieffektivisering och hållbart byggande
Kommuninvest	3	14 349	125 gröna investeringsprojekt
Lunds kommun	1	750	Spårvagn, solcellsanläggning och miljöklassad nyproduktion av bostäder
Norrköpings kommun	1	600	Hållbara transporter, energieffektivisering och miljöklassad nyproduktion av bostäder
Region Skåne	2	1 200	Vindkraft och lokaltåg
Stockholms läns landsting	6	6 400	Hållbar kollektivtrafik, hållbara byggnader, avfallshantering och vattenhantering
Stångåstaden, Linköpings Kommun	3	1 075	Miljöklassad nyproduktion av bostäder och energieffektivisering
Uppsalahem, Uppsala Kommun	1	500	Miljöklassad nyproduktion av bostäder och energieffektivisering
Västerås Stad	2	750	Hållbara transporter, energieffektivisering och miljöklassad nyproduktion av bostäder
Örebro kommun	3	1 250	Vindkraftsproduktion, energieffektivisering och kväverening

Källa: Kommuninvest

1) Fortum Värme (AB Fortum Värme Holding) är sedan 2015-12-01 ett samägt bolag mellan Stockholm Stadshus AB och Fortum Power & Heat AB. Därför räknas 50% av den totala emissionsvolymen om 2,5 mdkr med i sammanställningen.

Kommunsektorns skuldhantering

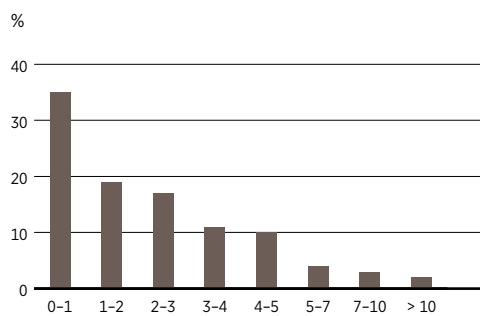
Kommunsektorns låneskuld på närmare 600 mdkr fördelas på cirka 1 000 olika aktörer, 300 kommuner och landsting/regioner och 700 bolag. Skuldförvaltningen i sektorn i Sverige kännetecknas av:

- Stor variation mellan olika aktörer i val av både löptider och räntebindning och avsaknad av gemensam praxis för vad som är sund skuldförvaltning.
- Upplåning med korta löptider och ett stort årligt refinansieringsbehov.
- Upplåning till rörlig ränta föredras framför fasträntelån, samtidigt som derivat används för att förlänga räntebindningen.

Den genomsnittliga kapitalbindningen uppgick per 30 juni 2017 till 2,5 år. Som framgår av *Figur 15* förfaller 35 procent av lånestocken inom ett år. Cirka en femtedel av den volymen består i sin tur av kortare utlåningsprodukter, t.ex. certifikat och tillsvidarelån, som omsätts tre till fyra gånger per år. Ytterligare 19 procent av lånestocken förfaller inom två år och nio procent har en längre återstående löptid än fem år. För sektorn som helhet innebär den korta kapitalbindningen att enbart bruttorefinansieringsbehovet uppgår till cirka 250 mdkr per år. Därutöver tillkommer ett nyupplåningsbehov på 30 till 50 mdkr per år.

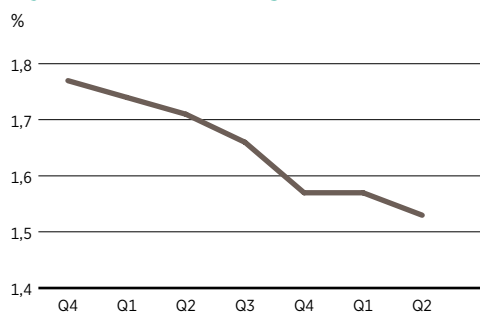
57 procent av kommunsektorns upplåning per 30 juni 2017 var kopplad till en rörlig räntebas, företrädesvis 3M Stibor. Den genomsnittliga räntebindningen på själva finansie-

Figur 15: Kommunsektorns låneskuld förfallostruktur

Källa: Kommuninvest

Figur 16: Kommunsektorns genomsnittsränta

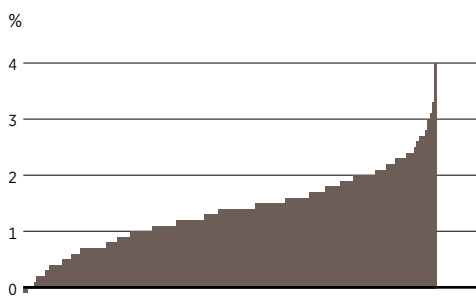
Källa: Kommuninvest

ringen var vid samma tidpunkt 1,2 år. Genom användningen av derivat förlängs den genomsnittliga räntebindningen till 2,9 år.

Genomsnittsräntan på kommunsektorns upplåning per 30 juni 2017 var 0,57 procent. Inkluderas derivat ökar genomsnittsräntan med knappt en procentenhet till 1,53 procent. Genom sin relativt korta kapital- och räntebindning har kommunsektorn gynnats av de senaste årens sjunkande räntor. Cirka 40 procent av upplåningen sker numera även till negativ ränta eller nollränta. I takt med att tidigare upplåning med högre ränta ersätts med lån till lägre ränta fortsätter genomsnittsräntan för kommunsektorns låneskuld att pressas nedåt. Sedan halvårsskiftet 2016 har genomsnittsräntan sjunkit från 1,71 till 1,53 procent ett år senare. Den lägre räntenivån motsvarar cirka 1 mdkr i lägre räntekostnader per år.

Som framgår av *Figur 17* är spridningen av genomsnittsräntan på kommunkoncernnivå relativt stor. 28 procent av koncernerna har en genomsnittsränta på under en procent per 30 juni 2017, 54 procent ligger mellan en och två procent och 17 procent betalar en ränta på mer än två procent. Jämfört med ett år tidigare har andelen kommunkoncerner med en genomsnittsränta under en procent ökat med 8 procentenheter, medan andelen med en genomsnittsränta över två procent minskat med lika många procentenheter.

Figur 17: Fördelningen av kommunkoncernernas genomsnittsränta

SKL:s kommungruppsindelning

Här är en beskrivning av SKL:s kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Huvudgrupp	Kommungrupp	Kort definition	Antal
A. Storstäder och stadsnära kommuner	A1. Storstäder	Minst 200 000 invånare i kommunens största tätort	3
	A2. Pendlingskommun nära storstad	Minst 40% utpendling till storstad eller storstadsnära kommun	43
B. Större städer och kommuner nära större stad	B3. Större stad	Minst 40 000 och mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort	21
	B4. Pendlingskommun nära större stad	Minst 40 % utpendling till större stad	52
	B5. Lågpendlingskommun nära större stad	Mindre än 40 % utpendling till större stad	35
C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	C6. Mindre stad/tätort	Minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort	29
	C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Minst 30% ut- eller inpendling till mindre ort	52
	C8. Landsbygdskommun	Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort, lågt pendlingsmönster	40
	C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	Landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.	15

Investeringar per län

Tabell 7: Investeringar per län 2016 och förändring jämfört med 2015

	Investeringar i mkr	Investeringar i mkr (exklusive landsting/region)	Investeringar per invånare	Investeringar per invånare (exklusive landsting/region)	Förändring sedan 2015	Förändring sedan 2015 (exklusive landsting/region)
Stockholm	43 118	28 053	19 003	12 363	2%	1%
Uppsala	6 401	4 935	17 713	13 657	28%	48%
Sörmland	3 333	2 756	11 568	9 565	-6%	-9%
Östergötland	6 978	5 543	15 434	12 260	0%	6%
Jönköping	4 367	3 747	12 382	10 623	14%	10%
Kronoberg	2 006	1 740	10 307	8 940	-10%	-12%
Kalmar	2 811	2 491	11 601	10 283	4%	1%
Blekinge	1 548	1 275	9 771	8 044	6%	5%
Skåne	17 436	14 812	13 164	11 183	7%	6%
Halland	4 147	3 733	12 944	11 654	33%	35%
Västra Götaland	23 649	20 552	14 146	12 294	16%	19%
Värmland	2 737	2 322	9 798	8 312	-2%	4%
Örebro	4 211	3 585	14 276	12 154	-9%	-13%
Västmanland	3 565	3 170	13 322	11 843	9%	11%
Dalarna	3 197	2 901	11 237	10 197	27%	36%
Gävle	3 546	3 222	12 460	11 322	16%	16%
Västernorrland	2 547	2 273	10 370	9 254	6%	1%
Jämtland	1 665	1 544	12 937	12 003	38%	44%
Västerbotten	4 248	3 708	15 977	13 946	3%	1%
Norrbottnen	3 330	3 042	13 290	12 141	6%	5%
Riket	145 667	116 231	14 574	11 629	7%	9%

Källa: Kommuninvest

Låneskuld per län

Tabell 8: Låneskuld per län 2016

	Låneskuld i mkr	Låneskuld i mkr (exklusive lands- ting/region)	Låneskuld per invånare	Låneskuld per invånare (exklu- sive landsting/ region)	Förändring (exklusive lands- sedan 2015	Förändring sedan 2015 (exklusive lands- ting/region)
Stockholm	133 460	88 865	58 817	39 164	1%	0%
Uppsala	22 191	21 594	61 407	59 755	8%	7%
Sörmland	17 471	17 471	60 643	60 643	4%	5%
Östergötland	32 570	32 117	72 041	71 039	4%	5%
Jönköping	19 404	19 404	55 011	55 011	2%	2%
Kronoberg	13 050	12 986	67 050	66 721	-3%	-4%
Kalmar	14 371	14 371	59 312	59 312	-2%	-2%
Blekinge	10 377	10 377	65 491	65 491	2%	2%
Skåne	68 085	62 517	51 402	47 198	6%	6%
Halland	13 654	13 654	42 624	42 624	2%	4%
Västra götaland	91 853	91 853	54 943	54 943	3%	3%
Värmland	14 484	12 848	51 850	45 994	-4%	-2%
Örebro	24 190	23 445	82 015	79 489	3%	3%
Västmanland	14 361	13 865	53 659	51 807	3%	4%
Dalarna	16 912	16 512	59 440	58 034	-2%	-2%
Gävle	13 669	13 669	48 032	48 032	-1%	-1%
Västernorrland	15 895	15 890	64 724	64 704	5%	5%
Jämtland	7 948	7 890	61 770	61 316	-2%	-2%
Västerbotten	18 409	18 409	69 240	69 240	-3%	-3%
Norrbottn	11 909	11 909	47 526	47 526	0%	0%
Riket ¹	576 113	521 496	57 639	52 175	2%	2%

Källa: Kommuninvest

¹) Den kraftiga befolkningsökningen i Sverige under 2016 innebär att tillväxttakt i låneskuld per capita är ungefär en och en halv procentenheter lägre än låneskuldens tillväxttakt.

OM KOMMUNINVEST Kommuninvest finansierar välfärd. Vi är ett kommunalt finanssamarbete som arbetar för effektiv och hållbar finansiering av bostäder, infrastruktur, skolor och sjukhus med mera.

Tillsammans får vi bättre lånevillkor än var och en för sig. Sedan starten 1986 har samarbetet sparat miljardbelopp åt sina medlemmar i form av lägre räntor.

Den svenska kommunsektorn är stark, bland annat genom sin grundlagsskyddade beskattningsrätt. Detta faktum, tillsammans med medlemmarnas solidariska borgen, bidrar till att Kommuninvest får högsta kreditbetyg av både Moody's och Standard & Poor's.

277 kommuner och 11 landsting/regioner är idag medlemmar i detta frivilliga samarbete. Verksamheten ägs och styrs demokratiskt av medlemmarna som också delar på eventuellt ekonomiskt överskott. Kontoret finns i Örebro. Med cirka 370 miljarder kronor i balansomslutning är vi Sveriges sjätte största kreditinstitut.

KOMMUNINVEST

Svenska kommuner och landsting i samverkan

Postadress: Box 124, 701 42 Örebro. Besöksadress: Fenixhuset, Drottninggatan 2, Örebro.
Telefon: 010-470 87 00. Telefax: 019-12 11 98. E-post: förnamn.efternamn@kommuninvest.se
www.kommuninvest.se